

Asia: VN/14511/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa

Vastaako mielestänne hallituksen esityksessä ehdotettu työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa työelämän ja monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden tarpeisiin?

Kyllä

Mahdollisuus perusteluihin:

Perhehoitoliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja kiittää valmistelijoiden huolellista ja ansiokkaasta vaikutusten arvioimisesta perhehoitajien tilanteisiin. Perhehoitajat ovat pieni joukko, mutta tekee yhteiskunnallisesti merkittävää tehtävää. Kiitämme, että perhehoitajien aseman erityispiirteet on huomioitu esityksessä.

Yhdistelmävakuutuksen kohderyhmä ja arvio yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiristä Yhdistelmävakuutuksen tavoitteena on mahdollistaa monimuotoisesti työllistyville usean työllistymisen tavan yhtäaikainen vakuuttaminen työttömyysvakuutusjärjestelmässä. Yhdistelmävakuutuksessa voisi vakuuttaa palkkatyötä, yritystoimintaa sen muodosta riippumatta, perhehoitajana toimimista ja työskentelyapurahalla työllistymistä.

Yrittäjänä itsensä voisi vakuuttaa maatalousyrittäjät, itsensä työllistäjät ja yksinyrittäjät sekä työnantajayrittäjät. Sillä, missä oikeudellisessa muodossa yritystoimintaa harjoitetaan, ei olisi merkitystä. Yhdistelmävakuutus kattaisikin esimerkiksi osakeyhtiömuodossa, avoimessa yhtiössä, kommandiittiyhtiössä ja toiminimellä toimimisen. Tämä vastaisi nykyistä yrittäjän työttömyysvakuutusta.

Edellytys olisi, että työllistyminen on monimuotoista. Monimuotoisuus, eli esimerkiksi palkkatyön ja yksinyrittäjyyden yhdistäminen, voisi olla rinnakkaista. Tämä tarkoittaa, että kumpaakin tulonlähdettä syntyy samoina kalenterikuukausina. Monimuotoisuus voisi muodostua myös kausista. Tämä tarkoittaa, että joinakin kuukausina voisi muodostua vain toisen tulonlähteen mukaista vakuutetun tulon saantia.

Yhdistelmävakuutuksen hankkiminen tulisi arvion mukaan mahdolliseksi noin 110 000 monimuotoisesti

työllistyvälle henkilölle. Tästä joukosta enintään noin 14 000 henkilölle syntyisi yhdistelmävakuutuksen myötä mahdollisuus täyttää työssäoloehto ja siirtyä perusturvalta ansioturvan piiriin. Lopuille noin 96 000 henkilölle, jotka jo nyt kerryttävät tai voisivat kerryttää työttömyyskassan jäsenenä palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehto, yhdistelmävakuutus tarjoaisi mahdollisuuden vakuuttaa nykyistä suuremman osuuden tuloista, ja osan kohdalla muutos voisi kannustaa työttömyyskassassa vakuuttautumiseen.

Yhdistelmävakuutuksen ottaminen olisi monimuotoisesti työllistyville vapaaehtoista. Tästä seuraa, että yhdistelmävakuutus vaikuttaisi tosiasiaassa yllä kuvattua pienempään joukkoon ihmisiä.

Arviota yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiristä on avattu hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1 sekä luonnoksen liitteessä.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiriä:

Perhehoitoliitto kannattaa vakuutettujen joukkoa, johon kuuluvat myös toimeksiantosuhteisia perhehoitajia. Yhdistelmävakuutuksella on merkitystä jo toimivien perhehoitajien tehtävän turvallisuuden varmistamisessa, mutta myös tehtävän turvallisuudessa, kun rekrytoidaan uusia perhehoitajia tilanteessa, jossa lastensuojelun perhehoitajista on jatkuva pula ja ikäihmisten palveluissa hoivavaje, jota perhehoidolla voisi auttaa.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuus vakuutetulle Suomessa ansioperusteisen työttömyysvakuutuksen edellytyksenä on, että henkilö kuuluu työttömyyskassaan. Kuten palkansaajalla ja yrittäjällä, myös monimuotoisesti työllistyvällä työttömyyskassajäsenyys yhdistelmävakuutettuna olisi vapaaehtoista, ja yhdistelmävakuutetuksi pitäisi itse hakea joko työttömyyskassaan liityttäessä taikka jäsenyyden aikana. Vapaaehtoisuus koskisi myös sitä, vakuuttaako henkilö kaikki monimuotoisen työllistymisensä tulot vai vain osan niistä. Työttömyyskassan jäseneksi voisi jatkossakin liittyä ja jäsenenä ollessa vakuuttaa itsensä esimerkiksi vain palkansaajana, vaikka henkilöllä olisi myös muuta, yhdistelmävakuutuksessa huomioitavaa tuloa kuten esimerkiksi yritystoiminnasta muodostuvaa vakuutustuloa.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta on kuvattu muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvuissa 4.1.2 ja 4.1.4.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta:

Perhehoitoliiton näkemyksen mukaan yhdistelmävakuuttamisen tulee olla vakuuttamista.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehtoesityksessä ehdotetaan, että yhdistelmävakuutetun, monimuotoisesti työllistyvän työttömyyskassan jäsenen ansiopäiväraha voisi jatkossa perustua palkkatyöstä saatavan tulon ja yrittäjän vakuutustulon yhdistelmään (yhdistelmävakuutetun työssäoloehto). Lisäksi yhdistelmävakuutetun työssäoloehdossa voitaisiin huomioida perhehoitajan samaa hoitopalkkio ja työskentelyapuraha.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto kerryttäisi jokainen sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana yhteenlaskettu, huomioitava tulo olisi 930 euroa tai enemmän (vuoden 2025 tasossa). Tulorajaa tarkistettaisiin kuten palkansaajan työssäoloehdon tulorajaa tarkistetaan. Työssäoloehto täyttyisi, kun 28 kuukauden tarkastelujaksolla on koossa yhteensä 12 työssäoloehto kerryttävää kuukautta. Tarkastelujaksoa voitaisiin pidentää esimerkiksi päätoimisen opiskelun, työkyvyttömyyden ja perhevapaan perusteella, kuitenkin enintään seitsemällä vuodella. Yhdistelmävakuutetun ansiopäiväraha perustuisi työssäoloehdossa huomioituihin vakuutettuihin tuloihin.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa

4.1.2.

Kommenttinne yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdosta:

Perhehoitoliiton näkemyksen mukaan perhehoitajan tehtävän näkökulmasta ehdotettu tarkastelujakso on pääsääntöisesti tarkoituksenmukainen.

Työssäoloehdon näkökulmasta malli lisäisi turvaa tilanteissa, joissa vakuutetun perhehoitajan tehtävä loppuu ennakoimattomasti. Yhdistelmävakuutus turvaa näissä tilanteissa myös odotusaikaa, jos uusia sijoituksia ei heti löydy.

Lyhytaikaisen perhehoidon, kotiin annettavan ja kiertävän perhehoitajan tehtävän näkökulmasta vaatimus 930 euron tulosta yhden kalenterikuukauden aikana ei tuo toivottua turvaa. Vaihtoehtoisena arvioitu malli, jossa yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto voisi kertyä puolikkaina työssäoloehtokuukausina kahden erillisen kuukauden aikana (vähintään 465 €/kk tulona), nostaisi paremmin myös tätä kasvavaa perhehoitajien joukkoa työttömyysturvan piiriin ja lisäisi tehtävän houkuttelevuutta.

Vaikutukset omaishoitajiin Esityksen valmistelun aikana arvioitiin mahdollisuutta vakuuttaa omaishoitajan palkkio työttömyyden varalle vastaavasti kuin perhehoitajan hoitopalkkio. Vakuuttamismahdollisuuden arvioitiin pääasiassa heikentävän omaishoitajien tilannetta. Tämän vuoksi esityksessä ei ehdoteta, että omaishoitajana toimimisen voisi vakuuttaa työttömyyden varalle. Tämä tarkoittaa sitä, että omaishoitajien osalta tilanne säilyisi samana kuin nykyään.

Jos omaishoitajan palkkio huomioitaisiin yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdossa, omaishoito ei enää olisi hyväksyttävä syy työssäoloehdon tarkastelujakson pidentämiselle kuten nykyisin. Lisäksi, jos omaishoitajan hoitopalkkio huomioitaisiin työssäoloehdon kertymisessä ja ansiopäivärahan perusteeksi huomioitavassa tulossa, ne huomioitaisiin myös työttömyysetuuden sovittelussa. Esimerkiksi omaishoidon tuen hoitopalkkion vähimmäismäärä pienentäisi maksettavan päivärahan määrää noin 12,31 euroa päivässä, eli noin 265 euroa kuukaudessa. Tätä korkeampi palkkio pienentäisi päivärahan tasoa vielä enemmän.

Omaishoitajien osalta nykytilaa kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 2.8.2.2 ja muutoin vaihtoehtoisten toteuttamistapojen osalta luvun 5.1.2 alaluvuissa.

Kommenttinne siitä, että omaishoidon hoitopalkkiota ei voisi vakuuttaa yhdistelmävakuutuksessa:

Omaishoidon palkkio ei ole ansiotuloa eikä ansiotarkoituksessa tehtyä työtä, vaan korvaus läheisen hoivasta. Tämän vuoksi palkkion käsittelyssä tulee tunnistaa omaishoidon erityisluonne. Perhehoitoliitto jakaa Omaishoitajaliiton näkemyksen, että omaishoidon palkkion tulisi olla työttömyysturvassa etuoikeutettua tuloa, jota ei sovitella työttömyysetuuden kanssa. Tämä estäisi tilanteet, joissa omaishoitajan toimeentulo heikkenisi työttömyyden kohdatessa. Se olisi myös yhteiskuntataloudellisesti tarkoituksenmukainen ratkaisu. Omaishoitona toteutettava hoito on lukuisissa selvityksissä ja tutkimuksissa osoittautunut hoidon muita järjestämistapoja kustannustehokkaammaksi ratkaisuksi. Mikäli omaishoidon toteuttamisen edellytyksistä pidetään huolta, vaikuttaa tämä pienempänä paineena sotejärjestelmää kohtaan ja hillittynä kustannusten kasvuna.

Ansiopäivärahan rahoitusYhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan rahoituksessa etuuden ansio-osaan kohdistuisi palkansaajien ja työnantajien vakuutusmaksun tuottoa siltä osin kuin ansio-osa perustuu palkkatuloon. Yrittäjän vakuutustuloon, työskentelyapurahaan tai perhehoitajan hoitopalkkioon perustuva yhdistelmävakuutetun ansio-osa rahoitettaisiin kokonaisuudessaan työttömyyskassan jäsenmaksulla. Yhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan perusosa rahoitettaisiin palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahaa vastaavalla tavalla valtion ja päivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella.

Pelkkään perhehoitajan hoitopalkkioon ja työskentelyapurahaan perustuvan ansiopäivärahan ansio-osa rahoitettaisiin työttömyyskassan jäsenmaksulla.

Palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahan rahoitukseen ei esitetä muutoksia.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.

Kommenttinne ehdotukseen ansiopäivärahan rahoituksesta:

Perhehoitoliitto ehdottaa jatkovalmistelua yhdistelmävakuutuksen rahoituksen osalta siten, toimeksiantajaosapuoli voisi osallistua vakuutuksen rahoittamiseen. Toimeksiantajaosapuolen osallisuus tasaisi taloudellista vastuuta julkisen hallintotehtävän hoitamisesta.

Muut ansiopäivärahan rahoitusta koskevat ehdotuksetTyöttömyyskassalla, joka järjestäisi sekä palkansaajan että yrittäjän ansioturvaa, tai joka järjestäisi jäsenilleen yhdistelmävakuutusta, tulisi olla palkkatuloon ja yrittäjätuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien etuuksien rahoitusta varten erilliset jäsenmaksut ja erilliset tasoitusrahastot.

Työttömyyskassan tulisi erottaa palkkatuloon ja yritystuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien ansio-osan tai sen osien rahoituslähteet toisistaan jäsenmaksussa, tilinpäätöksessä ja tasoitusrahaston tasolla noudattaen, mitä laissa säädetään palkansaajan ansiopäivärahan tai yrittäjän ansiopäivärahan järjestämisestä. Tämä koskisi myös sijoitustoimintaa.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.

Kommenttinne ehdotukseen rahoituksen erillisyydestä:

Ei kommenttia

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen tai sulkeminenTyöttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää jäsenilleen yhdistelmävakuutuksen tai työttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää sekä palkansaajan että yrittäjän työttömyysvakuutusta varalle, voisi myös luopua jonkin vakuutuslajin järjestämisestä. Tämä edellyttäisi kassan kokouksen päätöstä kassan sääntöjen muuttamisesta. Järjestämisestä luopumisessa olisi kaksi pääasiallista toimintatapaa.

Työttömyyskassa voisi ensinnäkin kassan kokouksen päätöksellä sulkea vakuutuskannan. Tämä tarkoittaisi, että esimerkiksi palkansaajia ja yhdistelmävakuutettuja vakuuttava työttömyyskassa voisi sulkea yhdistelmävakuutuksen niin, että se ei enää vakuuttaisi uusia monimuotoisesti työllistyviä jäseniä yhdistelmävakuutettuina. Jo yhdistelmävakuutettujen jäsenten jäsenyys ja siihen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet jatkuisivat. Yhdistelmävakuutukseen perustuvaa ansiopäivärahaa maksettaisiin siihen saakka, mihin jäsenmaksutuotto ja tasoitusrahaston varat riittävät.

Toiseksi työttömyyskassa voisi luovuttaa vakuutuskannan toiselle työttömyyskassalle. Kyse olisi työttömyyskassan toiminnan osan luovuttamisesta, ja menettely poikkeaisi nykytilasta, jossa työttömyyskassa voi kokonaisuudessaan sulautua toiseen työttömyyskassaan. Yhdistelmävakuutuksen

vakuutuskannan luovuttaminen edellyttäisi luovuttavan työttömyyskassan ja vastaanottavan työttömyyskassan kassan kokouksen myönteistä päätöstä ja Finanssivalvonnan hyväksyntää.

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttamista ja sulkemista kuvataan muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.4.

Kommenttinne ehdotukseen vakuutuskannan luovuttamisesta ja sulkemisesta:

Ei kommenttia

Työttömyyskassajaon purkaminenNykytilassa työttömyyskassa voi vakuuttaa joko vain palkansaajia tai vain yrittäjiä. Esityksessä ehdotetaan, että tästä jaosta luovuttaisiin. Jatkossa työttömyyskassa voisi vakuuttaa joko vain palkansaajia tai vain yrittäjiä taikka sekä palkansaajia että yrittäjiä. Lisäksi työttömyyskassa voisi vakuuttaa monimuotoisesti työllistyviä eli yhdistelmävakuutettuja, jos se päättää mahdollistaa tämän säännöissään.

Siitä, keitä työttömyyskassa vakuuttaa, päätettäisiin kassan säännöissä, joiden muuttamisesta tai muuttamatta jättämisestä päätetään työttömyyskassan kassan kokouksessa. Muutoksella ei olisi vaikutusta siihen, ketä pidetään palkansaajana tai yrittäjänä, eikä palkansaajan ja yrittäjän työssäoloehto tai ansiopäivärahan rahoitusta esitetä muutettavaksi.

Jaon purkamista vain palkansaajia tai vain yrittäjiä vakuuttaviin kassoihin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.1 alaluvuissa sekä vaihtoehtoisissa toteuttamistavoissa luvussa 5.1.5.3.

Kommenttinne työttömyyskassajaon purkamisesta:

Ei kommenttia

Taloudelliset vaikutuksetValtiovarainministeriön tekemän mallinnuksen mukaan yhdistelmävakuutuksen piiriin hakeutuisi vakuutuksen käynnistämävaiheessa noin 30 000 henkilöä, mikä nostaa maksettujen työttömyysetuuksien määrää staattisesti vuositasolla noin 5,5 milj. eurolla. Muutoksesta noin 1,9 milj. kohdistuu Työllisyysrahaston rahoitettavaksi, noin 0,8 milj. valtion ja kuntien, mutta pääasiassa valtion rahoitettavaksi. Loppuosa jää rahoitettavaksi yhdistelmävakuutusta tarjoavien työttömyyskassojen jäsenmaksuilla. Valtion ja kuntien sekä Työllisyysrahaston rahoitusosuudet ovat arvion mukaan hieman tätä korkeampia, mikäli myös yhdistelmävakuutuksen mahdolliset dynaamiset vaikutukset työttömyysjaksojen kestoihin huomioidaan.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.2.1 alaluvuissa.

Kommenttinne esityksen taloudellisista vaikutuksista:

Perhehoitajan tehtävän turvallisuutta vahvistamalla voidaan saada aikaan merkittäviä säästöjä. Lastensuojelun sijaishuollon kustannukset ovat kasvaneet Suomessa merkittävästi: vuosina 2015–2024 menot kasvoivat jopa 75 prosenttia ja olivat vuonna 2024 jo yhteensä 1,2 miljardia euroa. Perhehoidon osuuden kasvattamisella on mahdollista kääntää kustannuskehityksen suuntaa. Tuoreen Perhehoidon kustannukset Suomessa -selvityksen (Selvitys: Perhehoito tuo merkittävää säästöä – Perhehoitoliitto) mukaan toimeksiantosuhteisen perhehoidon lisääminen 10 prosenttiyksiköllä vähentäisi sijaishuollon kustannuksia noin 100 miljoonaa euroa vuodessa. Jos perhehoidon osuus nostettaisiin 60 prosenttiin ja laitoshoidon osuus laskisi 33 prosenttiin, säästöpotentiaali olisi arviolta 168 miljoonaa euroa vuosittain.

Ikäihmisten kiertävällä perhehoidolla on esimerkiksi Etelä-Savon hyvinvointialueella säästetty vuoden 2025 aikana ilmoitetuilla käyntimäärillä (27 428) hoivan bruttokustannuksissa säästöä 2 441 092 €/vuosi. Vuoden 2025 ilmoitetuilla perhehoidon hoito vuorokausilla (29 287) on saatu säästöä bruttokustannuksissa 527 166 €/vuosi.

Perhehoitoa lisäämällä saadaan inhimillisen vaikuttavuuden lisäksi aikaan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia sekä siirretään raskaampien palveluiden tarvetta huomattavasti.

Vaikutukset kuntiin Yhdistelmävakuutuksesta seuraava ansiopäivärahan korotus yhdistelmävakuutuksen ottaneilla henkilöillä rahoitetaan lähes täysin Työllisyysrahaston ja valtion rahoitusosuuksista sekä vakuutettujen jäsenmaksuin. Kuntien osuuden tästä staattisesta vaikutuksesta sekä myös mahdollisesta dynaamisesta vaikutuksesta, jossa huomioidaan yhdistelmävakuutuksen mahdollinen työttömyysjaksojen kestoa pidentävä vaikutus, arvioidaan jäävän vähäiseksi.

Vaikutuksia kuntiin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.3. Kommenttinne esityksen vaikutuksista kuntiin:

Kunnat maksavat tällä hetkellä merkittäviä työmarkkinatukimaksuja pitkäaikaistyöttömistä kuntalaisistaan. Perhehoitajuus tarjoaa monelle työttömälle mahdollisuuden uuteen, merkitykselliseen elinkeinoon. Samalla se on kunnille keino vähentää työmarkkinatukimenoja.

Kotitalousvaikutukset, muut ihmisvaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset Esitysluonnoksessa vaikutuksia kotitalouksien asemaan on arvioitu niin, että yhdistelmävakuutettu ei jäisi kokonaan työttömäksi vaan toinen työllistymisen laji (palkkatyö tai yritystoiminta) jatkuisi työttömyysaikana. Arvion mukaan työttömyysaikainen etuus muuttuisi yleistuesta ansiopäivärahaksi noin 1200 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla soviteltu työttömyysetuus nousisi keskimäärin 350 euroa kuukaudessa. Palkansaajan ansiopäivärahan on arvioitu muuttuvan yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 1400 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla hyöty olisi keskimäärin 344 euroa kuukaudessa. Yrittäjän ansiopäiväraha puolestaan muuttuisi yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 350 henkilöllä, ja hyöty olisi keskimäärin 215 euroa/kk, kun soviteltu yrittäjän ansiopäiväraha muuttuisi sovitelluksi yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaksi,

Esitysluonnokseen sisältyy arviointi muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Arvion mukaan yhdistelmävakuutuksen arvioidusta kustannusneutraalista noin 30 000 henkilön vakuutuspiiristä noin 52 % on miehiä ja 48 % naisia, eli kohdistumiseltaan ehdotus on melko neutraali sukupuolten välillä. Tästä vakuutuspiiristä noin 10 000 henkilöllä on huollettavia alaikäisiä lapsia, jolloin aiempaa parempi työttömyysetuus voi vähentää pienituloisuutta lapsiperheissä. Ikäjakaumassa korostuvat kuitenkin vanhemmat ikäluokat.

Kotitalousvaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.1 ja muita ihmisvaikutuksia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia luvun 4.2.2 alaluvuissa.

Komenttinne esityksen muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista:

Esityksen mukaan perhehoidon palkkio huomioitaisiin soviteltavana tulona työttömyysetuuden määrää arvioitaessa huolimatta siitä, onko tulo ansaintatarkoituksessa saatua tuloa. Samoin

esityksessä ehdotetaan, että palkkio huomioitaisi työttömyysetuuden sovittelussa riippumatta siitä, onko tulo vakuutettu työttömyyden varalle.

Ehdotus heikentää näiltä osin etenkin toimeentulonsa palkka- tai yrittäjätulona saavien perhehoitajien ja perhehoitajuutta vanhemmuustehtävän positiosta tekevien perhehoitajien sosiaaliturvaa ja vähentää tehtävän vetovoimatekijöitä.

Perhehoitoliitto ehdottaa, että perhehoitajiin kohdistettaisiin positiivista erityiskohtelua ja pääesitykseksi nostettaisiin hallituksen esityksen valmistelun aikana arvioitu vaihtoehtoa, jossa perhehoitajan hoitopalkkio ei olisi soviteltavaa tuloa, vaikka se kerryttäisikin työssäoloehdosta. Tällaista ratkaisua olisi voitu edistää säätämällä nämä tulot niin kutsutuiksi etuoikeutetuiksi tuloiksi työttömyysetuuden sovittelussa.

Perhehoitoliitto tiedostaa, että edellä mainittu ratkaisu poikkeaa työttömyysturvan yleisistä periaatteista ja että normaalisti tulo, joka voidaan huomioida ansiopäivärahan määrää korottavana tulona, pienentää etuutta työttömyysaikana sovittelun kautta.

Tästä huolimatta pyydämme harkitsemaan perustellusti poikkeavaa ratkaisua.

Työttömyysturvaa koskevat ratkaisut vaikuttavat myös tehtävän veto- ja pitovoimatekijöihin. Vaikeus löytää uusia sijaisperheitä on sekä kansallisesti että kansainvälisesti tunnistettu ongelma. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että lapset joutuvat odottamaan väliaikaisessa sijaishuoltopaikassa, kunnes heille löydetään sopiva perhehoitoperhe ja heitä voidaan sijoittaa laitoshoitoon, kun lapsen tarpeisiin vastaavaa perhettä aie ole tarjolla. Näkemysmme mukaan työttömyysturvaa koskevilla ratkaisuilla on vaikutusta myös siihen, kuinka turvallisiksi he kokevat tehtävän jatkaakseen perhehoitajana toimimista.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3. artiklan 1. kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Lapsen oikeuksien sopimuksen 20. artiklan mukaan lapsella, joka ei voi asua omassa perheessään, on oikeus valtion turvaamaan erityiseen suojeluun ja tukeen. Valtion tulee järjestää lapselle hänen tilanteeseensa sopiva vaihtoehtoinen hoito, esimerkiksi sijaisperhe. Ratkaisussa tulee huomioida lapsen tarpeet, pysyvyys ja hänen oma taustansa – kuten kulttuuri, kieli, uskonto ja etnisyyt.

YK:n lapsen oikeuksien komitean Yleiskommentti nro 14 (2013) koskee lapsen oikeutta

saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon ja komitea tunnistaa lapsen oikeuksien sopimuksen 3. artiklan 1 kohdan soveltamisen haasteet ja sen, että soveltamisessa on noudatettava tiettyä joustavuutta. Kommentissa todetaan, että kun lapsen etu on arvioitu ja määritetty, se saattaa olla ristiriidassa muiden etujen tai oikeuksien kanssa (esimerkiksi muiden lasten, suuren yleisön ja vanhempien edut ja oikeudet). Mahdolliset ristiriidat yksittäisen lapsen edun ja lapsiryhmän tai lasten yleisen edun välillä on ratkaistava tapauskohtaisesti, jolloin kaikkien osapuolten edut on tasapainotettava huolellisesti ja pyrittävä löytämään sopiva sovitteluratkaisu. Samoin on meneteltävä, jos muiden henkilöiden oikeudet ovat ristiriidassa lapsen edun kanssa. Jos yhteensovittaminen ei ole mahdollista, viranomaisten ja päätöksentekijöiden on analysoitava ja punnittava kaikkien asianosaisten

oikeuksia ja pidettävä mielessä, että lapsen oikeus saada etunsa otetuksi ensisijaisesti

huomioon tarkoittaa, että lapsen edulla on korkeampi prioriteetti eikä se ole pelkästään yksi monista huomioon otettavista seikoista. Tästä syystä lasta parhaiten palvelevalle näkökulmalle on annettava enemmän painoarvoa.

Perhehoitoliiton näkemyksen mukaan tässä punninnan kohteena on ratkaisu, joka voisi edistää heikoimmassa asemassa olevan lapsen mahdollisuutta asua tarpeitaan vastaavassa perhehoitoperheessä ja työttömyysturvainsäädännön yleiset periaatteet sekä lainsäätäjän tavoite huolehtia lainsäädännön johdonmukaisuudesta.

Näkemyksemme mukaan perhehoitajien positiivinen erityiskohtelu olisi perustelua lapsen oikeuksien toteutumiseksi.

Ikäihmisten perhehoito monimuotoisena palveluna on osaratkaisu pahenevaan hoivakriisiin Suomessa. Tätä estää perhehoitajuuden epävarmuus työttömyystilanteissa. Suomessa on alueita, joissa aikuisten perhehoito ei tuo toimeentuloa, koska palveluiden rakenteet ovat kehittymättömät. THL:n tilannekuvan kaikki hyvinvointialueet haluavat lisätä myös ikääntyneiden perhehoitoa. Sillä, että yhdistelmävakuutus ja työttömyysturva turvaisi perhehoitajia näissä muuttuvissa olosuhteissa kannustavasti, on iso vaikutus myös kansalliseen hoivakriisiin perhehoitajuuden veto- ja pitovoimaa lisäten.

Näkemyksemme mukaan perhehoitajien positiivinen erityiskohtelu olisi perustelua ikäihmisten ja muita aikuisia hoivaavien perhehoitajien näkökulmasta turvaamassa esim. ikääntyneiden hyvää elämää tavallisissa kodeissa. Tämä varmistaisi myös tavoitteena olevaa hoivarakenteiden keventämistä.

Positiivisen erityiskohtelun kerrannaisvaikutukset ulottuvat ihmisoikeuksien lisäksi myös elinkeinotoimintaan ja alueelliseen tasavertaisuuteen. Ratkaisulla voidaan vahvistaa maaseutualueiden elinvoimaa ja tukea alueita, joista puuttuvat sekä palvelut että elinkeinot.

Perhehoito toimii monella alueella tärkeänä omaishoidon tukimuotona, ja sen tarve kasvaa. Samalla perhehoitajuus elinkeinona on haavoittuva: pienet väestömäärät ja niukasti tarjolla oleva palkkatyö tekevät siitä yksinään riittämättömän toimeentulon lähteen. Monilla alueilla kokoaikainen palkkatyö puuttuu kokonaan, mutta perhehoitajuus voisi tarjota mahdollisuuden hankkia lisätuloa.

Tässä tilanteessa monialaisen työn yhdistämistä mahdollistava yhdistelmävakuutus vähentää työn päättymiseen liittyviä taloudellisia riskejä ja tukee ihmisten mahdollisuuksia työllistyä useasta lähteestä. Ratkaisu voi myös vähentää pakkoa muuttaa kasvukeskuksiin kokoaikaisen palkkatyön perässä. Aiemman tiedon mukaan asuinpaikka on vahvasti yhteydessä yksilön työmarkkina-asemaan, ja toimiva yhdistelmävakuutus voi tasoittaa tätä eroa.

Yhdistelmävakuutus voi siis tukea tasapuolisempaa mahdollisuutta asua ja tehdä työtä myös harvaan asutuilla alueilla, hyödyntäen jo olemassa olevia koteja ja tiloja. Tällä on merkitystä myös kestäväen kehityksen näkökulmasta.

Perhehoito ei toimi vain elinkeinona, vaan se tuo maaseutualueille palveluita, jotka mahdollistavat ikäihmisten asumisen tavallisissa kodeissa jopa koko loppuelämän ajan. Näin sillä on samalla sekä sosiaalisia, alueellisia että taloudellisia positiivisia vaikutuksia.

Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaanAhvenanmaan itsehallinnosta säädetään perustuslaissa ja Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991). Itsehallintoa koskevan lainsäädännön tehtävänä on turvata ja taata maakunnan väestölle sen ruotsin kielen ja kulttuurin sekä paikallisten tapojen säilyttäminen ja sallia väestön niin itsenäisesti kuin mahdollista järjestää olonsa maakunnan valtio-oikeudellisen aseman rajoissa.

Itsehallintolain perusteella maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat työllisyyden edistämistä maakunnan alueella, ja Ahvenanmaalla asuvan työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saavan työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa mahdollisuuksiaan päästä tai palata työmarkkinoille turvataan maakuntalaissa Landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvaan työllisyyden edistämistä koskevaan lainsäädäntöön. Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu työttömyyden perusteella maksettavaa perusturvaetuutta koskeva lainsäädäntö. Maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu, miten esityksessä ehdotetut muutokset huomioidaan työttömyyden perusteella maksettavaa maakunnan lainsäädännön mukaista perusturvaa koskevassa lainsäädännössä.

Vaikutuksia Ahvenanmaan maakuntaan käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.3. Kommenttinne vaikutuksista Ahvenanmaan maakuntaan:

Ei kommentteja

Vaikutukset toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin Vaikutuksia toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.5.

Kommenttinne vaikutuksista toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin:

Ei kommentteja

Vaikutukset muutoksenhakuasteiden toimintaan Vaikutuksia muutoksenhakuasteiden toimintaan käsitellään hallituksen esityksen luvussa 4.2.6.

Kommenttinne vaikutuksista muutoksenhakuasteiden toimintaan:

Ei kommentteja

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2028 alusta. Työttömyyskassat voisivat ottaa jäsenekseen yhdistelmävakuutettuja vuoden 2028 alusta, jolloin yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaa voitaisiin myöntää ensimmäisen kerran vuonna 2029.

Kommenttinne voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä:

Ei kommentteja

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muut kommenttinne esityksestä:

Ei kommentteja

Lehtiharju Merja
Perhehoitoliitto